

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА НАПИСАННЯ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
(ПРОЄКТІВ) ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-
ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»
НА ДРУГОМУ (МАГІСТЕРСЬКОМУ) РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

ЛУЦЬК
2023

УДК 159.9:005.942(072)

М 54

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 3, від 17.11.2023 р.)

Рецензенти:

- **Пріб Г. А.**, доктор медичних наук, професор кафедри психології Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України
- **Кульчицька А. В.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Методичні рекомендації підготовлені для здобувачів вищої освіти на другому магістерському рівні освіти освітньо-професійної програми «Клінічна психологія» містять рекомендації щодо організації навчально-дослідницької діяльності та написання випускних кваліфікаційних робіт (проектів) і відповідають вимогам до написання такого типу робіт і розраховані для студентів факультету психології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

УДК
159.9:005.942(072)

© Заскїна Л. В., Кихтюк О. В., Мілош А. В., Федотова Т. В.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
РОЗДІЛ 1 ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	6
1.1. Етика клінічних досліджень та підготовка документів для отримання дозволу Комітету з етики наукових досліджень	6
1.2. Вимоги до обрання проблеми дослідження та змісту випускної кваліфікаційної магістерської роботи.....	11
1.3. Обсяги випускної кваліфікаційної магістерської роботи	13
1.4. Вимоги до структури випускної кваліфікаційної магістерської роботи.....	14
РОЗДІЛ 2 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	
2.1. Загальні вимоги до оформлення випускної кваліфікаційної магістерської роботи.....	23
2.2. Оформлення розділів (підрозділів) та нумерація.....	24
2.3. Вимоги до оформлення таблиць, ілюстрацій, діаграм, графіків, додатків.....	27
2.4. Загальні правила цитувань та список використаних джерел.....	32
РОЗДІЛ 3 ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	
3.1. Попередній захист.....	35
3.2. Рецензування.....	36
3.3. Захист та оцінювання.....	37
ДОДАТКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ПЕРЕДМОВА

Клінічна психологія передбачає тісний зв'язок наукового знання із клінічною практикою у галузі психічного здоров'я. Магістерська освітньо-професійна програма «Клінічна психологія» у Волинському національному університеті (ВНУ) імені Лесі Українки містить низку загальних й спеціальних компетентностей здобувачів освіти, пов'язаних із проведенням дослідження у клінічному середовищі. Слід пам'ятати, що клінічна практика з окремим отримувачем психологічних послуг – це завжди глибинний аналіз його окремого кейсу: організації психіки, особистісних рис, спадкових і набутих факторів, критичних життєвих подій, які зумовлюють вид емоційного дистресу особи. Завдяки такому глибинному аналізу та виробленню відповідної стратегії клінічної практики забезпечується достатня якість життя, пов'язана із психічним розладом.

Дослідження у клінічній психології, емпіричне вивчення психічних проблем та дизайни експериментальних випробувань дають змогу виробити науково-доказові підходи, терапії та техніки, які покращують психологічне благополуччя мільйонів людей. Тому ці методичні рекомендації долучають вас до активної групи дослідників у галузі клінічної психології, внесок яких наповнює вищою якістю життя окремої людини та суспільства загалом.

Гарне дослідження в клінічній психології характеризується кількома ключовими ознаками, які забезпечують його якість, надійність отриманих результатів, а також науково-теоретичну значущість й практичну цінність (Browner et al., 2022; Kazdin, 2021). Розглянемо ці ознаки докладніше.

1. Чітко сформульована мета та дослідницькі запитання. Коректно сформульовані дослідницькі запитання та пов'язані з ними гіпотези є основою якісного дослідження. Дослідницькі запитання повинні бути чіткими, лаконічними і сфокусованими на вирішенні конкретної проблеми в клінічній психології.

2. Систематичний огляд літератури з досліджуваної проблеми за останні п'ять років. Систематичний та критичний огляд літератури демонструє розуміння результатів попередніх досліджень, а також забезпечує контекст для власного дослідження. Саме систематичний огляд літератури дає змогу дослідникам виявити прогалини в існуючих знаннях і поповнити наукове знання власними результатами.

3. Методологічна обґрунтованість та вибірка досліджуваних. Дослідження повинно використовувати надійний дослідницький дизайн, який відповідає дослідницьким запитанням і дає змогу зробити достовірні висновки. Дослідник має забезпечити репрезентативність вибірки та адекватні методи дослідження. Використані методики повинні володіти психометричними властивостями, а обробка результатів визначатися коректними процедурами математичної обробки даних. Для якісного аналізу даних необхідно обґрунтувати обраний підхід та чітко описати поетапну процедуру дослідження й інтерпретації даних щонайменше двома незалежними експертами.

4. Визначені обмеження Вашого дослідження насправді відкривають простори для нового знання, оскільки окреслюють перспективи подальших наукових пошуків з означеної проблеми як для Вас особисто, так й інших дослідників, зацікавлених у проблемі.

5. Дослідження повинно відповідати етиці проведення клінічних досліджень та отримати дозвіл відповідного Комітету.

Доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології Засєкіна Л. В.

РОЗДІЛ 1

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. 1. Етика клінічних досліджень та підготовка документів для отримання дозволу Комітету з етики наукових досліджень

Етика клінічних досліджень є надзвичайно важливою для забезпечення добробуту, безпеки та прав учасників, які беруть участь у наукових дослідженнях. Для захисту гідності та прав людей, які беруть участь у наукових дослідженнях, створюються етичні принципи, які закладено у Нюрнберзький кодекс. Нюрнберзький кодекс – це міжнародний документ, який регулює принципи проведення медичних дослідів над людьми. Кодекс був розроблений і прийнятий після Нюрнберзького процесу над лікарями в 1947 за скоєні медичні й військові злочини над людьми.

До ключовий етичних принципів, які регулюють проведення клінічних досліджень належать такі настанови (Jones et al., 2019).

1. Інформована згода. Учасники повинні бути повністю поінформовані про характер дослідження, його мету, процедури, потенційні ризики та переваги до того, як вони дадуть згоду на участь. Інформована згода гарантує, що учасники можуть приймати добровільні та усвідомлені рішення щодо своєї участі в дослідженні.

2. Користь. Дослідники повинні максимізувати користь для досліджуваних та мінімізувати потенційну шкоду. Цей принцип наголошує на тому, щоб дослідження приносило більше користі, ніж шкоди людям і суспільству.

3. Уникання нанесення будь-якої шкоди. Дослідники не повинні завдавати непотрібної або навмисної шкоди учасникам.

4. Аналіз переваг та ризиків дослідження. Необхідно зважити потенційні переваги дослідження та потенційні ризики, щоб гарантувати, що учасникам не буде завдано шкоди під час дослідження.

5. Коректна організація дослідження із виправданням витрат на нього. Експеримент повинен ґрунтуватися на даних, отриманих у лабораторних дослідженнях на тваринах, знанні історії розвитку психічного розладу, що вивчається. Проведення експерименту має бути організовано у такий спосіб, щоб очікувані результати виправдовували факт його проведення.

6. Мінімізація ступеня ризиків та планування способів їх пом'якшення. Ступінь ризику, пов'язаного з проведенням експерименту, ніколи не повинна перевищувати гуманітарну важливість проблеми, на вирішення якої спрямований експеримент.

7. Планування та організація дослідження. Експерименту повинна передувати ретельна підготовка. Проведення експерименту має бути забезпечене обладнанням, необхідним для захисту досліджуваного від найменшої можливості поранення, інвалідності чи смерті.

8. Наукова кваліфікація дослідника. Експеримент має проводитися лише особами, які мають наукову кваліфікацію. На всіх стадіях експерименту від тих, хто проводить його або зайнятий у ньому, потрібно максимум уваги та професіоналізму.

9. Можливість припинення участі у дослідженні. Упродовж експерименту досліджуваний може у будь-який момент припинити дослідження, якщо, на його думку, власний фізичний чи психічний стан унеможлиблює продовження експерименту.

10. Відповідальність дослідника. Упродовж експерименту дослідник, який відповідає за його проведення, повинен бути готовий припинити його на будь-якій стадії, якщо він вважає, що продовження експерименту може призвести до поранення, інвалідності або смерті досліджуваного.

Для проведення дослідження необхідно подати такі документи на затвердження й отримання дозволу від Комітету з етики наукових досліджень кафедри загальної та клінічної психології ВНУ імені Лесі Українки.

1. Інформація про дослідження.
2. Інформація для досліджуваного.
3. Інформована згода досліджуваних.
4. Дебрифінг досліджуваних.
5. Оголошення для рекрутації досліджуваних.

Інформація про дослідження

Інформація про дослідження – це стислий план-проспект Вашого дослідження, який відображає сучасний стан розробки проблеми та обґрунтування актуальності, формулювання мети, дослідницьких запитань та гіпотез дослідження; опис методології у сукупності основних наукових парадигм, методів та методик дослідження, а також дизайн дослідження; детальний опис вибірки та способів рекрутації досліджуваних; основні ризики та способи їх пом'якшення, а також обмеження дослідження (див. Додаток А).

Наприкінці інформації про дослідження необхідно зазначити усі потенційні ризики відповідно до поданої таблиці (див. Додаток А.1).

Інформація для досліджуваного

Якщо оформлення інформації про дослідження потребує академічного викладу основних складових наукового дослідження та дотримання наукового стилю, інформація для досліджуваного повинна містити інформацію доступною для досліджуваного мовою. Інформація для досліджуваного повинна містити запрошення до участі у дослідженні (Запрошуємо Вас взяти участь у нашому дослідженні. Перш ніж Ви приймете рішення щодо участі у дослідженні, можливо, Ви хотіли б розуміти, з якою метою проводиться дослідження. Будь ласка, уважно перечитайте інформацію. Ви можете

задавати будь-які питання щодо дослідження, якщо Вам щось не зрозуміло. Також досліджуваний з поданої інформації повинен отримати відповіді на такі запитання

1. Хто може брати участь у дослідженні?
2. Хто проводить дослідження і яка мета дослідження?
3. Що досліджуваний має робити в цьому дослідженні?
4. Чи можете досліджуваний відмовитися від дослідження?
5. Які можливі ризики та вигоди участі в дослідженні?
6. Чи участь у дослідженні буде конфіденційною?
7. Як будуть розповсюджені результати дослідження?
8. З ким досліджуваний може сконтактувати з приводу додаткової інформації або для отримання допомоги?

Необхідно зазначити контактні особи (дослідник та науковий керівник) та їхні контактні дані.

Обов'язково потрібно зазначити, що якщо під час дослідження, на думку учасників, буде порушена етика наукових досліджень, вони можуть звернутися до голови Комітету з етики наукових досліджень ВНУ імені Лесі Українки (prorectorsscience@vnu.edu.ua).

Інформована згода досліджуваних

Інформована згода досліджуваних – це важливий етичний принцип у клінічних дослідженнях і медичній практиці. Це означає, що перед участю у дослідженні учасники повинні бути повністю інформовані про всі аспекти дослідження, що може вплинути на їх рішення щодо участі.

Інформована згода містить такі обов'язкові компоненти.

1. *Пояснення з боку дослідника.* Дослідники повинні надати докладні пояснення про мету дослідження, методологію, можливі ризики та користь, можливі побічні ефекти, та інші важливі аспекти дослідження.

2. *Розуміння з боку досліджуваних.* Учасники повинні зрозуміти всю надану інформацію. Для цього використовується зрозуміла мова з поясненням складних клінічних термінів.

3. *Добровільність.* Участь у дослідженні повинна бути абсолютно добровільною. Учасник повинен мати можливість відмовитися від участі в будь-який момент без будь-яких негативних наслідків для себе.

4. *Згода.* Учасник повинен виразити письмову згоду на участь у дослідженні після отримання всієї необхідної інформації. Ця згода може бути скасована в будь-який час.

Інформована згода гарантує, що учасники дослідження розуміють ризики та переваги участі та мають можливість приймати своє власне інформоване рішення про участь у дослідженні. Це є ключовим аспектом етичної практики в клінічних дослідженнях. Зразок інформованої згоди (див. Додаток А. 2).

Дебрифінг досліджуваних

Цей документ, як і інформація для досліджуваного, повинен бути написаний доступною мовою. Його основна мета – подяка досліджуваному за витрачений час й зусилля, а також рекомендації стосовно отримання психосоціальної допомоги, якщо дослідження викликало емоційний дистрес. Під час дебрифінгу досліджуваний отримує підсумковий інструктаж та подяку за участь у дослідженні.

Оголошення для рекрутації досліджуваних

В оголошенні подається назва дослідження, а також зазначається, що кафедра загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки запрошує взяти участь у дослідженні. Потрібно означити мету дослідження, а також повідомити про те, як воно буде здійснюватися (онлайн/офлайн) та скільки потребує часу. Обов'язково

зазначаються вимоги до потенційних учасників дослідження та контактні дані дослідника й його науково керівника.

1.2. Вимоги до обрання проблеми дослідження та змісту випускної кваліфікаційної магістерської роботи

Важливим елементом у написанні випускної кваліфікаційної магістерської роботи є вибір теми, тобто проблеми дослідження. Слід пам'ятати, що від правильного обрання теми та складеного плану залежить якість виконання роботи.

Тематика наукових робіт розробляється на кафедрі загальної та клінічної психології нашого навчального закладу, відповідно до навчального плану спеціальності, затверджується тема, погоджується завідувачем кафедри (додаток Б). Здобувачі самі обирають ту чи іншу тему зі списку, що є на кафедрі. Вони також можуть самі запропонувати тему роботи, виходячи з її актуальності, відповідності фахові, зі своїх наукових інтересів та сучасного стану розвитку наукових досліджень, визначальних для обраної проблеми. При розробці і виборі тем наукових робіт на кафедрі загальної та клінічної психології мають враховуватися інтереси й інших кафедр навчального закладу (факультету психології), а також особливості майбутньої діяльності здобувача. Зауважте, що міждисциплінарні дослідження зазвичай мають вагому теоретичну й практичну цінність.

Після вибору теми здобувач звертається до свого наукового керівника за консультацією. Дуже важливо, коли він сам перед тим спробує розробити план своєї теми, добре обміркує і чітко уявить собі хід її виконання, враховуючи конкретні умови, в яких йому доведеться працювати. Це дасть можливість керівникові зважити і врахувати здібності здобувача освіти, його підготовленість до виконання даної роботи, а отже, зробити правильні

висновки про те, яку надати йому допомогу саме там, де вона найбільш необхідна.

Магістерська робота має *дослідницький* характер, здобувач використовує як науково-методичну літературу, так і свої спостереження і факти, результати емпіричних досліджень, які він провів, висуває власні гіпотези тощо. Випускна кваліфікаційна магістерська робота повинна містити теоретико-методологічну частину, яка включає аналіз, і узагальнення опублікованих наукових даних з проблеми, що досліджується, емпіричну частину, а також вступ та висновки.

До магістерських робіт висувається *низка вимог*. Основні з них такі:

- актуальність тематики, відповідність її сучасному стану певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням сучасної науки;
- вивчення та критичний аналіз наукової і періодичної літератури з теми;
- вивчення та характеристика історії досліджуваної проблеми та її практичного стану, а також передового (при наявності – й власного) досвіду;
- наявність чіткої характеристики об'єкта, предмета, мети і завдань, методів дослідження, опис та аналіз проведених автором емпіричних досліджень;
- узагальнення результатів, обґрунтування їх, висновки та практичні рекомендації.

Безпосереднє керівництво за виконанням магістерської роботи здійснюється науковим керівником із числа професорсько-викладацького складу кафедри.

Починаючи роботу, здобувач повинен розподілити свій час, спланувати його і після вибору теми паралельно з навчальними заняттями взятися за її розробку.

Оскільки магістерська робота є формою науково-дослідницької діяльності та, відповідно, науковою працею, її оцінюють за рівнем

загальнометодичної підготовки, що передусім знаходить відображення в її змісті (композиції).

Традиційно склалася певна *композиція (зміст та структура) випускної кваліфікаційної роботи з такими основними елементами:*

- 4 вшиті файли у роботу на її початку, де буде розміщено допуск до захисту, відгук наукового керівника, рецензію на наукову роботу, публікації автора наукової роботи, довідку про результати перевірки на плагіат);
- титульна сторінка (Додаток В);
- завдання / календарний план роботи (відповідно до Положення про випускні кваліфікаційні роботи у ВНУ ім. Лесі Українки від 11.09.2020 р., яке розміщене на сайті навчального закладу);
- розширена анотація до наукової роботи українською та англійською мовами (обсягом до 250 слів) та ключові слова (до 5 слів);
- зміст (див. Додаток Д);
- вступ;
- розділ теоретичної частини (може бути один чи два згідно з заявленої теми магістерського дослідження);
- розділ емпіричної частини (може бути один чи два залежно від виокремлених дослідником завдань: результати емпіричного дослідження стосовно вивчення проблеми; адаптація/апробація методичного інструментарію; результати проведеної корекційної (індивідуальної чи тренінгової) роботи; формувальний та констатувальний експеримент тощо);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

1.3. Обсяги випускної кваліфікаційної роботи

Обсяг випускної кваліфікаційної магістерської роботи повинен складати від 50-ти сторінок машинописного тексту. Робота повинна бути зброшурована (тверда палітурка).

Також важливо пам'ятати, що згідно з Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників ВНУ імені Лесі Українки, робота перевіряється на **унікальність**. І за умови низької унікальності може бути повернута здобувачу на доопрацювання та недопущена до захисту. Унікальність роботи має становити щонайменше 75%. Відмінна оцінка (90 балів та більше) можлива за умови унікальності тексту наукової роботи не менше 90%.

1.4. Вимоги до структури випускної кваліфікаційної магістерської роботи

Вступ розкриває сутність головної дослідницької проблеми та стан вивчення основного питання роботи, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності її вивчення. Головна мета вступу – розкриття актуальності проблеми і позначення кола дослідницьких запитань.

Основні елементи вступу:

- обґрунтування актуальності теми;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- методологічна та теоретична основа дослідження;
- методи дослідження;

- база дослідження та опис вибірки, особливості рекрутації досліджуваних;
- дозвіл Комітету з етики наукових досліджень для проведення дослідження (номер протоколу та дата);
- наукова новизна;
- практична значущість одержаних результатів;
- апробація результатів дослідження;
- структура роботи.

Компоненти наукового апарату дослідження подають у вступі в такій послідовності:

1. Обґрунтування актуальності теми. Висвітлюється рівень дослідженості проблеми, ступінь її новизни, надається короткий огляд історії досліджень із зазначенням прізвищ науковців; виділяється та частина проблеми, яка не отримала потрібного висвітлення в науці, але має значення для дослідження проблеми в цілому; підкреслюється зв'язок із важливими аспектами соціальних проблем. Обґрунтування актуальності за обсягом не повинне перевищувати $\frac{1}{4}$ частину вступу.

2. Об'єкт дослідження – це об'єктивна сукупність властивостей, що є джерелом інформації, полем наукового пошуку; це процес або явище, що існують незалежно від дослідника і на які звернено його увагу. Визначаючи об'єкт, ми відповідаємо на питання про те, що нами розглядається.

3. Предмет дослідження – це та властивість або відношення в об'єкті, що підлягає глибокому спеціальному вивченню; це аспект розгляду, який дає уявлення про те, які сторони, властивості, функції об'єкта вивчаються; це те, що міститься в межах об'єкта.

Увага! Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Наприклад, у роботі на тему «Особливості самоставлення осіб з цукровим діабетом» **об'єктом дослідження є самоставлення особистості, а предметом роботи – особливості самоставлення осіб з цукровим діабетом.**

Наприклад, у роботі на тему «Чинники виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях» **об'єктом є подружні конфлікти у сім'ях, а предметом – чинники виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях.**

4. Мета роботи – це обґрунтоване уявлення про загальні результати наукового пошуку. В ній формулюється загальний задум дослідження. Мета повинна бути визначена чітко та лаконічно. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на спосіб досягнення, а не на неї саму. Мета роботи звичайно є суголосною назві роботи і повинна чітко вказувати, яка дослідницька проблема вивчається в роботі.

Наприклад, до теми «Особливості самоставлення осіб із цукровим діабетом» мета може бути сформульована таким чином: *«Мета роботи полягає в теоретичному та емпіричному вивченні особливостей самоставлення осіб із цукровим діабетом».*

Наприклад, до теми роботи «Чинники виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях» мета може бути сформульована таким чином: *«Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні чинників виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях».*

5. Завдання дослідження. Вони конкретизують мету дослідження та визначають послідовність її досягнення; покликані дати уявлення про те, що слід зробити для досягнення мети. Як правило, формулюють 3-4 завдання, спрямованих як на теоретичне, так і на емпіричне вивчення проблеми.

Наприклад, до теми магістерської роботи «Особливості самоставлення осіб із цукровим діабетом» завдання можна сформулювати так:

1. Проаналізувати сучасні психологічні дослідження проблеми самоставлення осіб із цукровим діабетом;

2. Розробити програму емпіричного дослідження проблеми самоствавлення осіб із цукровим діабетом.

3. Емпірично дослідити особливості самоствавлення осіб із цукровим діабетом;

Наприклад, до теми наукової роботи «Чинники виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях» завдання дослідження можна сформулювати так:

1. Проаналізувати сучасні психологічні дослідження проблеми подружніх конфліктів та чинників їх виникнення у молодих сім'ях.

2. Розробити програму емпіричного дослідження чинників виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях.

3. Емпірично дослідити виникнення подружніх конфліктів у молодих сім'ях.

6. Методологічна і теоретична основа дослідження. Висвітлюються наукова парадигма, теоретичні підходи науки, які є базовими в обґрунтуванні дослідження, та представлені у концепціях, напрямках, течіях, які існують в науці. Необхідно вказати основних представників-науковців, які мають доробки у зазначеній концепції (напрямку, течії).

Наприклад:

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять: фундаментальні положення психологічної науки про розвиток особистості (С. Коробко, С. Максименко, Б. Зейгарник, Х. Джайнотт, В. Москаленко та ін.); наукові положення щодо феномену перфекціонізму в різних підходах визначення його моделей, форм, типів і структури (Л. Данилевич, Д. Хамачек, Г. Флетт, П. Хьюїтт, М. Холландер та ін.); положення про розвиток і оптимізацію життєвих та професійних домагань особистості (Ж. Вірна, С. Максименко, В. Осьодло, В. Панок, Т. Титаренко та ін.); концепції неврозів і невротичних розладів (А. Адлер, З. Фрейд, К. Хорні та ін.); уявлення про вплив особистісних факторів та стійких ознак емоційності на різні аспекти

діяльності та успішність людини (К. Ізард, Л. Занюк, Е. Носенко, О. Саннікова, Р. Хоган).

Важливо, будь-які прізвища у методологічній основі повинні бути відображені у списку використаної літератури. Окрім цього, якщо у списку використаних джерел публікація зазначена англійською мовою, вона також має бути позначена англійською у цьому підрозділі й у тексті роботи. *Наприклад (Л. Данилевич, G. Flett).*

7. Методи дослідження. Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих виконанню конкретного завдання. Подають перелік застосованих методів дослідження.

Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а стисло та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. У цьому підрозділі необхідно зазначити дизайн (експериментальний/поперечний) дослідження. А також обґрунтувати, чому обрані саме ці методики із зазначенням їхніх психометричних властивостей.

Наприклад, для теми роботи «Індивідуально-психологічні особливості осіб із різними проявами перфекціонізму», опис методів та методик дослідження має виглядати так:

*В процесі дослідження використовувалися такі **методи**: теоретичні (аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел, в яких висвітлено важливі аспекти досліджуваної проблеми); організаційні методи (метод порівняння); методи обробки та інтерпретації даних – кількісні та якісні, із застосуванням методів математичної статистики (кореляційний аналіз); емпіричні (тестування із використанням методик: «Багатовимірна шкала перфекціонізму» (П. Х'юїтт, Г. Флетт); «Опитувальник перфекціонізму»; Методика «Діагностика рівня*

невротизації» (Л. Вассерман); «Опитувальник невротичної особистості KON-2006»; «16 факторний особистісний опитувальник» (Р. Кеттел).

Опис методики має виглядати так: *Шкала реакції на тривалий травматичний стрес «Continuous Traumatic Stress Response scale», CTSR (Goral et al, 2021). Шкала складається з одинадцяти тверджень. Необхідно оцінити, яке твердження найкраще описує самопочуття протягом останнього місяця від 0 до 3. Шкала містить три субшкали: виснаження/емоційна відстороненість (5 пунктів); гнів / зрада (3 пункти); страх / безпорадність (3 пункти). Внутрішня узгодженість альфа Кронбаха становить 0,90 для загальної шкали; 0,86 для виснаження/емоційної відстороненості; 0,82 для люті/зради та 0,74 для страху/безпорадності. Шкала має прямий обрахунок результатів, максимальний бал – 33.*

8. База дослідження. Вказується навчальний заклад чи виробництво, організація (чи декілька), залежно від того де проводилося дослідження, місто (село), область. Вказується кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних. Наприклад:

***База дослідження.** Дослідження проводилось на базі ендокринологічного відділення Волинської обласної клінічної лікарні та Центральної районної лікарні Ковельського міськрайонного територіального медичного об'єднання. У цьому підрозділі подається детальний опис вибірки досліджуваних.*

9. Наукова новизна роботи. Визначаючи наукову новизну, слід вказати, які результати отримані вперше. Це може бути простий опис або змістовий виклад новизни теоретичних або практичних результатів. При цьому теоретична значущість роботи визначається впливом результатів на вже існуючі в науці концепції, теорії, уявлення (їх розширення, доповнення, поглиблення тощо).

Наприклад, для наукової роботи на тему «Гендерні відмінності когнітивно-стильових характеристик у майбутніх лікарів»:

Наукова новизна роботи полягає у тому, що:

- вперше встановлено гендерні відмінності когнітивно-стильових характеристик у майбутніх лікарів.
- набули подальшого розвитку уявлення про когнітивно-стильові характеристики.

10. Практична значущість одержаних результатів. Аргументується тим, у яких галузях можуть бути застосовані результати дослідження, їх готовністю до запровадження, очікуваним соціальним ефектом, сталістю впливу.

Наприклад, для магістерської роботи на тему «Особливості самоставлення осіб із цукровим діабетом» практична значущість сформульована так:

Практична значущість одержаних результатів. Дослідження має практичне значення, зокрема, окремі результати емпіричної частини наукової роботи та програма психологічної підтримки можуть бути використані під час проведення консультативно-корекційної роботи з хворими на цукровий діабет, а також сім'ями, які мають дітей з відповідним діагнозом.

11. Апробація роботи. У цій частині вступу вказується участь у наукових заходах, під час яких було обговорені результати дослідження, а також публікації автора.

Наприклад:

Результати магістерського дослідження апробовано під час роботи I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми клінічної психології та нейропсихології», що відбулась 26-27 травня 2022 та представлено у публікації:

Редькович Т.М. Особливості самоставлення осіб з цукровим діабетом. Актуальні проблеми клінічної психології та нейропсихології : зб.

тез доп. I міжнар. наук.-практ. конф. (26-27 трав. 2022 р., м. Луцьк). Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2022. С. 69-71.

12. Структура роботи. Вказуються основні складові (елементи) роботи.

Наприклад:

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота містить 12 рисунків та 7 таблиць. Список використаних джерел налічує 51 найменування. Повний обсяг роботи – 76 сторінок.

Основна частина випускної кваліфікаційної магістерської роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починають із нової сторінки. Наприкінці кожного розділу формулюють висновки із лаконічним викладом наведених у розділі результатів.

Перший розділ магістерської роботи присвячується аналізу теоретичних джерел із проблеми. У ньому описуються встановлені факти, закономірності, які являють собою теоретичну основу дослідження, що дозволяє визначити ступінь дослідженої проблеми та ті сторони, що залишилися поза увагою авторів.

Як правило, за кількістю аспектів проблеми визначається кількість підрозділів і розділів. Кожен підрозділ є завершеною частиною роботи, в якій виділено головну ідею, відображену у сукупності проаналізованих джерел. Ця ідея сформулюється як висновок у підрозділі.

Увага! Під час написання аналізу теоретичних джерел слід уникати таких типових помилок:

- 1) компіляція (поєднання готових фрагментів чужих досліджень без власної обробки джерел);
- 2) перерахування літературних джерел і простий переказ їх змісту;
- 3) відсутність посилань;
- 4) відсутність авторської позиції;

5) стилістичні помилки;

6) відсутність єдиного стилю, синтаксичної та стилістичної грамотності.

Другий розділ містить, по-перше, інформацію про методи та методики емпіричного дослідження. По-друге, результати обробки, аналізу та інтерпретації даних емпіричного дослідження. Розкривається психологічний зміст математичних показників. Фактичні матеріали демонструються за допомогою ілюстрацій, таблиць, графіків тощо. В тексті роботи наводяться узагальнені дані. Зведені таблиці, розрахунки, формули наводяться у додатках.

У висновках подається оцінка результативності дослідження, ступеня виконання його завдань. Потім у логічній послідовності, чітко і коротко викладають найважливіші результати. По-перше, у висновках має бути подана стисла оцінка стану питання. Потім у висновках розкривають методи виконання поставленого в роботі завдання (завдань), основні результати аналізу, стисло наводять шляхи вирішення питання та результати їх застосування. Далі подають рекомендації щодо практичного використання здобутих результатів та окреслюють подальші перспективи вивчення проблеми.

Список використаних джерел слід укладати в алфавітному порядку. Опис вимог до укладання літературних джерел подано у 2 розділі методичних рекомендацій.

У додатках розміщують вихідні статистичні дані, використані в процесі написання даної роботи. На кожен додаток має бути покликання в тексті.

РОЗДІЛ 2

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Загальні вимоги до оформлення випускної кваліфікаційної магістерської роботи

Випускна кваліфікаційної магістерська робота роздруковується на аркушах білого паперу формату А4 з одного боку шрифтом «Times New Roman» розміром 14 пунктів, міжрядковим інтервалом – 1,5 (з розрахунку – 28-30 рядків на одній сторінці), абзацний відступ – 1,25 см. Не припустимо використання міжрядкових інтервалів у тексті між абзацами менше чи більше 1,5 см.

Текст друкується, з урахуванням таких розмірів берегів сторінки:

- правий – 10 мм;
- лівий – 30 мм;
- верхній та нижній – 20 мм.

У тексті документа потрібно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності та чіткості зображення.

Помилки, описки та графічні неточності можна виправляти за допомогою білого коректору чи підчищенням і нанесенням на відповідному місці коректного тексту машинописним способом чи від руки. Всі виправлення мають відповідати загальному тексту магістерської роботи (бути зроблені чорним кольором). До захисту роботу подають у переплетеному вигляді.

Випускну кваліфікаційну магістерську роботу виконують державною (українською) мовою. Мова і стиль роботи – науковий, тому передбачає формально-логічний спосіб викладу матеріалу, використання наукової термінології, умовних символів та скорочень, уникання діалектизмів,

художнього стилю чи застосування риторичних запитань. Виклад матеріалу ведеться від третьої особи, тому авторське «Я» варто замінити на «Ми». Текст викладають, дотримуючись норм чинного українського правопису зі змінами та доповненнями 2019 року.

Мінімальна кількість методик, використаних у емпіричному (експериментальному) розділі роботи – не менше 4 (проте може бути менше чи більше, відповідно до поставлених завдань магістерського дослідження, але лише за умови узгодження з науковим керівником та Комітетом з етики наукових досліджень кафедри).

Кількість досліджуваних: за умови групового дослідження від 40 осіб і більше осіб, за умови індивідуального – 15-20 осіб. За неможливості зібрати належний обсяг даних, питання про зменшення групи досліджуваних узгоджується із науковим керівником та Комітетом з етики наукових досліджень кафедри.

Обробка емпіричних матеріалів дослідження – якісний та кількісний аналіз (середньогрупове представлення результатів, відсотковий, кореляційний, регресивний, кластерний, факторний аналіз та інші види), залежно від поставлених дослідником завдань випускної кваліфікаційної магістерської роботи та обов'язково за узгодженням з науковим керівником. Схеми, таблиці, графіки повинні бути виконані на комп'ютері. Зведені таблиці даних (кількісний аналіз), текст методик та бланки до них подаються у додатках.

2.2. Оформлення розділів (підрозділів) та нумерація

Текст основної частини поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» та «ДОДАТКИ»

друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (окрім першої літери його назви) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять (виняток становить лише якщо назва заголовку складається з кількох речень, які розділяють крапкою). Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (окрім першої літери його назви) з абзацного відступу. Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки (окрім назв підрозділів і пунктів в межах розділу).

Не припустимо розташовувати назву розділу, підрозділу, пункту чи підпункту у нижній частині сторінки з відривом від тексту чи у випадку, якщо після них міститься один рядок тексту. Відстань між заголовком (виняток становить заголовок пункту) та текстом має дорівнювати 2 інтервали.

Нумерацію сторінок розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів просявляють у правому верхньому куті без крапки. Першою сторінкою випускної кваліфікаційної магістерської роботи є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок роботи. Проте номер на першій – титульній сторінці роботи не ставиться.

Нумерацію сторінок розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул, графіків подають арабськими цифрами без знаку №.

Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» та «ДОДАТКИ» не мають порядкового номеру. Нумерацію розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів нумерують арабськими цифрами. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», але після номеру крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу, де вказується: номер розділу, порядковий номер підрозділу чи пункту (після кожного числа ставиться крапка) (до прикладу: 1.1., 1.2. чи 1.2.1., 1.2.2.)

Всі аркуші із зазначеними структурними частинами нумерують звичайно. Рисунки, таблиці та графіки, що розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок документа.

2.3. Вимоги до оформлення таблиць, ілюстрацій, діаграм, графіків, додатків

Ілюстрації (рисунок, графік, діаграма, схема та інше) потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються чи на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у тексті. Запозичені ілюстрації, подані у роботі, мають мати посилання із дотриманням вимог чинного законодавства щодо авторських прав. Всі ілюстрації (рисунок, графік, діаграма, схема, креслення тощо) мають відповідати вимогам державних стандартів. Ілюстрації, схеми, креслення, діаграми, графіки, гістограми, фотографії, рисунки тощо повинні відповідати тексту. Їх нумерація незалежно від виду є послідовною.

Назву ілюстрації друкують 14 п/ж шрифтом та розміщують після номеру, вирівнюючи до ширини тексту. Експлікацію друкують 12 шрифтом симетрично до тексту (слово примітка друкуються курсивом).

Зразок оформлення ілюстрації:

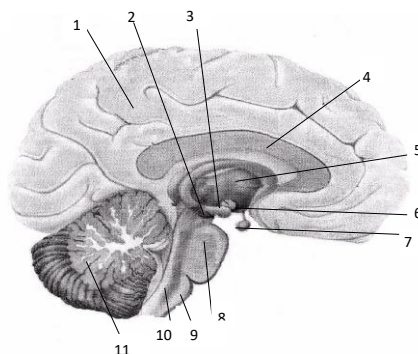

Рис. 2.1. Структура мозку (медіальна поверхня, сагітальний зріз, ліва півкуля)

Примітка: Передній мозок: 1 – кора великих півкуль мозку; 2 – гіпокамп; 3 – мигдалина;
4 – мозолисте тіло.

Середній мозок: 5 – таламус; 6 – гіпоталамус; 7 – гіпофіз.

Задній мозок: 8 – міст; 9 – довгастий мозок; 10 – ретикулярна формація; 11 – мозочок.

(адаптовано за М. Kage, Р. Arnold)

Увага! Елементи рисунку нумерують у порядку зростання за годинниковою стрілкою.

Підпис ілюстрації має основні елементи:

- порядковий номер ілюстрації – арабськими цифрами без знака № – «Рис. 2.1» (де 2 – це номер розділу, в якому міститься ілюстрація, а 1 – це порядковий номер самої ілюстрації в розділі);
- назва ілюстрації;
- експлікацію, яка пояснює значення цифр і позначень на ілюстрації.

Діаграми та графіки застосовують для унаочнення результатів статистичного опрацювання даних, одержаних у процесі дослідження. Вони підписуються таким чином: Рис.2.2. (де 2 – це номер розділу, в якому міститься діаграма/графік, а 2 – це порядковий номер самої діаграми/графіка в розділі)

У діаграмах і графіках необхідно зазначити такі елементи:

- назва;
- словесне пояснення умовних знаків та окремих елементів;
- осі координат, шкала масштабу, числова сітка;
- числові дані показників графіка.

Назву діаграми друкують 14 п/ж шрифтом та розміщують після номеру, вирівнюючи до ширини тексту, решта даних (примітки, причому саме слово «примітка» друкується курсивом) подаються 12 шрифтом симетрично до тексту. У діаграмах мають позначатися не лише середньогрупові значення, а й стандартні відхилення/похибки.

Зразок оформлення діаграми:

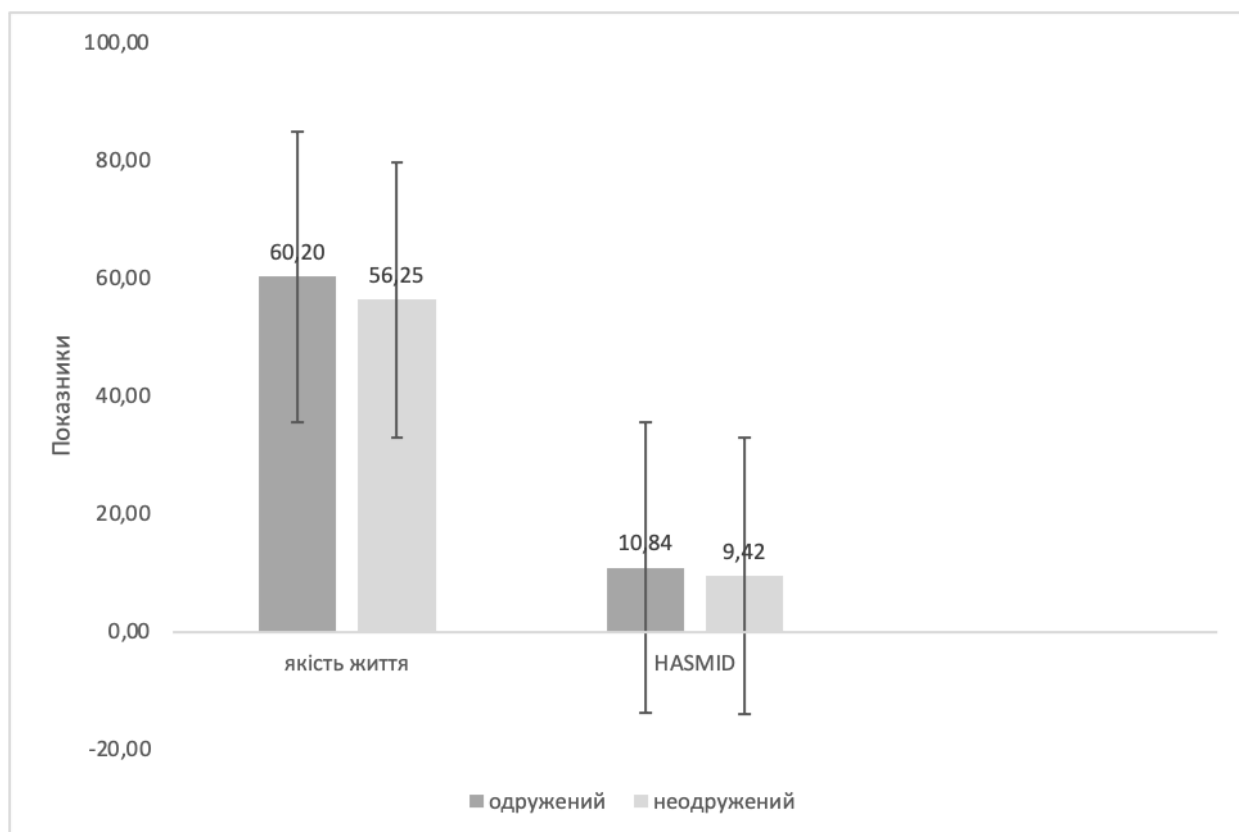

Рис. 2.2. Відмінності у показниках якості життя та управління хворобою й саморегуляції відповідно до сімейного стану

Примітка: HASMID – управління хворобою й саморегуляція.

Увага! Після діаграми/графіка аналізуються результати середньогрупових/відсоткових/інших значень. Наприклад: *Вищий рівень якості життя було виявлено в осіб, які проживали разом із шлюбними партнерами. Результати нашого дослідження частково зіставляються із останніми дослідженнями осіб, у яких зафіксовано відмінності у показниках якості життя відповідно до сімейного статусу (Han et al., 2014). Результати зарубіжного дослідження свідчать про те, що якість життя неодружених чоловіків погіршується, тоді як якість життя у неодружених жінок вища.*

Формули та рівняння розташовують після тексту, де вони згадуються, по центру сторінки. Сама формула відділяється одним вільним рядком від

тексту, поданого вище та нижче. Вони нумеруються порядковою нумерацією в межах розділу й їх порядкового номеру (до прикладу перша формула другого розділу позначається як (2.1) й розташовується на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні рядку. Пояснення кожного символу й числового коефіцієнта подається з нового рядка, в якому перший рядок починають з абзацу словом «де» без двокрапки. Самі ж посилання на формули вказують порядковим номером формули у дужках (до прикладу: «у формулі (2.1)»).

Таблиці використовують для подання цифрового матеріалу або іншої інформації. Назву таблиці друкують 14 п/ж шрифтом, а дані в самій таблиці 12 шрифтом. Таблицю розташовують безпосередньо після тексту, в якому йдеться про таблицю або про наведені у ній дані чи на наступній сторінці.

Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією згідно розділу (виняток складають додатки). Номер таблиці складається: з номеру розділу (після цього ставиться крапка) та порядкового номеру таблиці (наприклад: Таблиця 2.1, де 2 – це номер розділу, в якому міститься таблиця, а 1 – це порядковий номер самої таблиці в розділі).

Якщо у тексті посилаються на дані таблиці, то в логічно зручному місці в круглих дужках зазначають (табл. 2.1) чи (див. табл. 2.1) або записують «...як це видно з табл.2.1».

Саме слово «таблиця» та її номер друкують курсивом 14 шрифтом з правого краю перед назвою таблиці. Якщо таблиця переходить на іншу сторону, то над її іншими частинами по центру пишуть «Продовження таблиці» із зазначенням її номера. Назву таблиці друкують симетрично до тексту безпосередньо над таблицею; назву не підкреслюють; крапку в кінці не ставлять. Зразок оформлення таблиці

Таблиця 2.1.

Показники втоми від співчуття, задоволення від співчуття, професійного вигорання та вторинного травматичного стресу відповідно до роботи з військовослужбовцями (n=59)

Змінні	Працюють з військовими (n=29)		Не працюють з військовими (n=30)		p	t	df
	M	SD	M	SD			
Втома від співчуття	513.79	91.746	566.92	74.429	0.037*	1.831	58
Задоволення від співчуття	463.10	61.418	423.00	127.490	0.087	-1.386	58
Професійне вигорання	247.93	61.550	280.77	38.829	0.043*	1.766	58
Вторинний травматичний стрес	262.41	50.260	286.15	54.856	0.088	1.376	58

Примітка: рівень достовірності: * $p \leq 0,05$, M-середнє значення, SD-стандартне відхилення, df-ступені свободи.

Після відображення даних під час їхньої інтерпретації необхідно зіставити джерела з існуючими дослідженнями цієї проблеми.

У роботі повинні бути детально представлені описові характеристики вибірки досліджуваних в окремій таблиці.

Додатки є продовженням випускної кваліфікаційної магістерської роботи. В них представлений матеріал, який не може бути послідовно розташований в основній частині через великий обсяг, носять суто технічний

характер чи викладений на папері іншого формату. У додатки можна винести окремі ілюстрації, таблиці чи схеми.

Увага! Додатки позначають послідовно великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ. Розділ «ДОДАТКИ» друкується великими літерами зверху посередині сторінки. Єдиний додаток позначають як «Додаток А», заголовок додатку друкується малими літерами (з першої прописної) за правим краєм через рядок під словом «ДОДАТКИ». Кожен додаток нової літери починається з нової сторінки. Додатки можуть бути поділені на окремі розділи: «Додаток А.1», «Додаток А.2», проте вони також мають починатися з нової сторінки.

Додатки мають спільну нумерацію з рештою сторінок роботи. Їх нумерують, як і сторінки роботи – у верхньому правому кутку сторінки.

2.4. Загальні правила цитувань та список використаних джерел

Написання випускної кваліфікаційної магістерської роботи передбачає опрацювання великого масиву наукової літератури, покликання на яку дають змогу відшукати першоджерела, що представлені у роботі, та перевірити достовірність ідей, висновків, висхідних положень, позицій авторів, напрацювання яких розкриваються чи цитуються в документі.

Кожне цитоване положення або наведена з літератури думка має бути прокоментована здобувачем освіти. Особлива увага надається правильності цитувань та посилань, які в тексті подаються у квадратних дужках в кінці речення перед крапкою. Наприклад: [15, с.35] – за умови цитування (де 15 – порядковий номер джерела (монографії, посібника, підручника, статті тощо), наведеного в списку використаних джерел; с.35 – зазначена сторінка джерела) або просто [15] – за умови простого покликання на джерело.

Цитати при оформленні обов'язково беруть в лапки і при цьому вони мають буквально відтворювати цитований текст. Кількість прямих цитат на

сторінці не повинна перевищувати 2-3, не припустимо давати цитати у висновках до розділів чи загальних висновках до роботи.

Порушення правил цитування дає підстави кваліфікувати дії здобувача освіти як плагіат та передбачає недопущення роботи до захисту.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, які викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинне бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні не допускається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується покликанням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами) потрібно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні покликання на джерело;

д) цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім;

е) якщо автор випускної кваліфікаційної магістерської роботи виділяє деякі слова, то робить відповідне застереження, наприклад: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.), (розрядка моя. – М.Х.)

Список використаних джерел оформляють відповідно до існуючих в алфавітному порядку. Кількість використаних джерел не менше 50 найменувань (монографії, посібники, підручники, статті тощо). Бібліографічне посилання мають відповідати Загальним положенням та правилам складання: ДСТУ 8302:2015 (<https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/02/pryklady-oformlennja-bibliohrafichnoho-opysu-zhidno-dstu-8302.pdf>). Альтернативним варіантом оформлення списку використаних

джерел є оформлення відповідно до вимог APA-Style згідно з угодами APA (American Psychological Association) (https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/16051/19/APA_style.PDF). Необхідно послідовно дотримуватися лише одного стилю оформлення покликань і літератури у всій роботі. Якщо список містить посилання на літературу та джерела, які записані як кириличними літерами, так й латинськими, то спочатку потрібно подавати ті, які записані кирилицею, а потім латиницею (за абеткою).

РОЗДІЛ 3

ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Попередній захист випускної кваліфікаційної магістерської роботи

Випускна кваліфікаційна магістерська робота обов'язково проходить попередній захист на засіданні кафедри загальної та клінічної психології згідно встановленого графіку, але не пізніше, ніж за три тижні до визначеного захисту на ДЕК. На попередньому захисті випускної кваліфікаційної магістерської роботи здобувач освіти має представити результати апробації магістерського дослідження на наукових-практичних семінарах, університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських чи міжнародних конференціях, публікації тез доповідей чи статті за тематикою магістерського дослідження тощо.

На попередній захист здобувач повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи та зліпок апробації результатів магістерського дослідження. Попередній захист проводиться на засіданні кафедри в онлайн чи офлайн формі (за погодженням з завідувачем кафедри та комітетом з етики наукових досліджень кафедри) за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника і передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора випускної кваліфікаційної магістерської роботи з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді здобувача на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту й суті роботи;
- виступ наукового керівника (консультанта) про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед ДЕК.

Кафедра робить висновок про готовність роботи до захисту перед ДЕК, встановлює час роботи над зауваженнями та термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедри.

Висновок-витяг із засідання кафедри є підставою для допуску роботи до захисту перед ДЕК. Приклад висновку-витягу Подання голові ДЕК щодо захисту ВКР подано у Додатку Ж.

На цьому ж засіданні кафедри затверджують рецензентів випускної кваліфікаційної магістерської роботи (зразок рецензії – додаток З).

3.2. Рецензування випускної кваліфікаційної магістерської роботи

Рецензування випускної кваліфікаційної магістерської роботи проводять висококваліфіковані спеціалісти виробничих, наукових і проектних організацій, викладачі, які є фахівцями з певної спеціальності та, як правило, працюють в інших навчальних закладах.

Склад рецензентів затверджує декан факультету за поданням завідувача випускової кафедри вищого навчального закладу. Рецензент будь-якого освітнього ступеня не повинен бути співробітником кафедри, дипломні проекти (роботи) якої він рецензує. Не дозволяється також призначення керівників випускних кваліфікаційних робіт для взаємного рецензування робіт.

Рецензія має бути об'єктивною, відображати як позитивні, так і негативні сторони роботи й містити оцінку за прийнятою шкалою оцінювання знань здобувачів.

Особливу увагу в ній потрібно звернути на:

- актуальність теми;
- вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність;
- достовірність результатів і обґрунтованість висновків дипломника; – стиль викладу й оформлення роботи;

– недоліки роботи.

Рецензія не повинна дублювати відгук керівника, тому що відгук керівника – це в основному характеристика професійних якостей випускника та його роботи у процесі проектування, а рецензія – це характеристика якості безпосередньо випускної кваліфікаційної роботи.

Рецензія повинна містити рекомендовану оцінку роботи за розширеною лінгвістичною шкалою («відмінно», «дуже добре», «добре», «достатньо», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

3.3. Захист та оцінювання

Здобувач допускається до захисту магістерської роботи після проходження попереднього захисту та отримання відповідного допуску кафедри.

Захист магістерських робіт проводиться перед комісією ДЕК.

Процедура захисту наукової роботи передбачає:

1. Доповідь здобувача про зміст роботи з використанням унаочнення матеріалів дослідження (презентація).
2. Відповіді здобувача на запитання членів комісії та присутніх на захисті осіб.
3. Рішення комісії про оцінку роботи.

Під час оцінювання магістерської роботи комісія враховує:

- зміст роботи;
- її грамотність;
- якість оформлення результатів дослідження;
- обґрунтованість висновків;
- зміст доповіді і відповідей на запитання здобувача;

- рівень теоретичної наукової та практичної підготовки здобувача.

Оцінювання результатів складання державних іспитів та захисту випускної кваліфікаційної магістерської роботи здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою з переведенням у шкалу ECTS та лінгвістичну оцінку:

Таблиця оцінки за шкалою ECTS та національною шкалою

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Лінгвістична оцінка Пояснення
90-100	A	Відмінно відмінне виконання з незначними помилками
82-89	B	Дуже добре вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
75-81	C	Добре в цілому змістова робота зі значними помилками;
67-74	D	Задовільно з непослідовно викладений матеріал зі значними недоліками
60-66	E	Достатньо виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	FX	Незадовільно

ДОДАТКИ

Додаток А

Блок-схема дослідницької пропозиції

Дослідницьке питання

1. Вступ

Який? Чому?
Як?

Резюме пропозиції

Тематична література

2. Огляд літератури

Чому? Як?

Знайди "отвір"

Методична література

Теоретичний підхід

Шукай дискусії

Оформлення дослідження

3. Методологія

Як?

Вибір та доступ

Алгоритм дослідження

Огляд суб'єктів дослідження

Вид даних ●—

Заява з етики

Алгоритм збору інформації

Витрати та фінансування

Докази важливості

4. Попередні дані

Які?

Попередні висновки

Інформування щодо методології ●—

Важливі категорії та зв'язки

Альтернативи ●

5. Інформація щодо обмежень дослідження

Що передбачає ваше дослідження?

Слабкі сторони

Внесок ●—

6. Висновки

Які? Як? Чому?

Значення

Оцінка ризиків дослідження

	Чи Ваше дослідження:			
1	Включає вивчення людини?		так	ні
2	Створює ризики для продуктивності праці людей та/чи організацій?		так	ні
3	Включає учасників, залучення яких торкається конфліктів інтересів (наприклад, досліджуваний студент боїться, що його відповідь може змінити ставлення викладача до нього)?		так	ні
4	Залучає посередників, щоб залучити досліджуваних?		так	ні
5	Передбачає фінансові та інші винагороди для учасників?		так	ні
6	Може торкатися висвітлення стану здоров'я учасників?		так	ні
7	Включає обговорення тем, які підвищують тривожність, занепокоєння учасників?		так	ні
8	Передбачає дослідницьку роботу закордоном?		так	ні
9	Передбачає негативний вплив на довкілля?		так	ні
10	Включає збір та обробку неживих біологічних матеріалів, за виключенням тих, які вже зберігаються в музеях чи інших установах?		так	ні
11	Використовує генетично модифіковану тканину людини?		так	ні
12	Використовує генетично модифіковані організми?		так	ні

13	Здійснює збір, використання та зберігання тканини людини чи ДНК (плазму, слину, сироватку, органи, сечу, нігті тощо)?	☒	так	ні
14	Передбачає медичне обстеження людей, зокрема медичні експерименти та застосування медичного обладнання?	☒	так	ні
15	Передбачає застосування наркотичних речовин, плацебо та інших субстанцій (пробіотиків, вітамінів) на людині?	☒	так	ні
16	Може спричинити біль, фізичну чи психологічну шкоду або будь-який інший негативний вплив на людину?	☒	так	ні
17	Включає збір даних без попередньої згоди учасників чи інші незаконні форми?	☒	так	ні
18	Залучає особі віком 16 років та молодше?	☒	так	ні
19	Має відношення до військових сайтів, а також сайтів оборонної промисловості?	☒	так	ні
20	Становить ризик нанесення шкоди або руйнувань культурної, духовної, історичної спадщини (артефактів, історико-культурних пам'яток та місць поховань)?	☒	так	ні
21	Включає методологію дослідження, яка потребує особистої підготовки та підготовки членів Вашої команди для її реалізації?	☒	так	ні
22	Передбачає доступ чи використання документів (зокрема інтернет ресурсів), що діють поза законом та становлять загрозу тероризму та порушення безпеки?	☒	так	ні
23	Передбачає протиправні дії з Вашого боку та з боку учасників, а також збирання, зберігання та поширення інформації, яка є протизаконною?	☒	так	ні

24	Потребує етичного схвалення від будь-яких зовнішніх організацій чи інституцій? Приміром, Департаменту соціального захисту, Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ тощо.		так	ні
25	Включає осіб віком 16 років та старше, котрі не мають можливості надати згоду?		так	ні
26	Включає будь-які інші етичні питання, які не увійшли до списку, за винятком питань, що стосуються окремого дослідження тварин чи інших живих істот?		так	ні

ЗРАЗОК ІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ

Дослідження здійснюється магістром _____ ПІБ

([@vnu.edu.ua](mailto:_____@vnu.edu.ua))

та координується науковим керівником _____ ПІБ

([@vnu.edu.ua](mailto:_____@vnu.edu.ua)),

Дослідження пройшло експертизу в Комітеті з етики наукових досліджень кафедри загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (№ протоколу від ___р.)

Для участі в дослідженні необхідно підтвердити всі наведені нижче твердження, поставивши відмітку у відповідному квадратіку. Якщо Ви не поставите позначку біля будь-якого з пунктів, це означатиме, що Ви не можете взяти участь у дослідженні.

		Поставте відмітку
1.	Я підтверджую, що прочитав/ла і зрозумів/ла інформаційний лист про дослідження. Я мав/ла можливість розглянути інформацію про те, що від мене очікують.	
2.	Я даю згоду на обробку моїх персональних даних (наприклад, вік, стать, сімейний статус, наявність дітей, стаж роботи, досвід роботи з військовослужбовцями) для цілей, які мені роз'яснили. Я розумію, що відповідно до законодавства про захист даних, «суспільне завдання» буде законною підставою для обробки даних особливої категорії для дослідницьких цілей.	
3.	Я розумію, що вся особиста інформація залишиться конфіденційною . Я розумію, що мої дані, зібрані в цьому дослідженні, не будуть ідентифікувати мене і будуть зберігатися анонімно і безпечно. Ідентифікувати мене в будь-яких публікаціях буде неможливо.	

4.	Я розумію, що моя участь є добровільною і що я можу відмовитися від неї в будь-який час без пояснення причин. Я розумію, що якщо я вирішу відмовитися від участі, будь-які персональні дані, надані мною до цього моменту, будуть видалені, якщо я попрошу про їх видалення.	
5.	Я розумію потенційні ризики, пов'язані з участю у дослідженні, та підтримку, яка буде мені доступна, якщо у мене виникне дистрес під час дослідження (перелік відповідних місць, де можна отримати психологічну підтримку).	
6.	Я розумію прямі/непрямі вигоди від участі.	
7.	Я розумію, що дані не будуть доступні жодним комерційним організаціям, а є виключно у відповідальності та доступі дослідників, які проводять це дослідження.	
8.	Я розумію, що узагальнені дані цього дослідження можуть бути опубліковані у вигляді наукових статей та тез конференцій	
9.	Цим я підтверджую, що розумію критерії включення у дослідження, викладені в інформаційному листі.	
10.	Мені відомо, до кого мені слід звертатися, якщо я хочу подати скаргу.	
11.	Я добровільно погоджуюсь взяти участь у цьому дослідженні.	
12.	Дані, надані в цьому дослідженні, будуть зберігатися відповідно до Закону про обробку персональних даних.	
13.	Я погоджуюсь, що мої повністю анонімні (ніхто не зможе ідентифікувати мене при передачі цих даних) дані можуть бути використані виключно дослідницькою групою для майбутніх досліджень.	

Форма заяви про затвердження теми випускної
кваліфікаційної роботи (проєкту)

Деканові факультету психології
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

(прізвище ініціали)

Здобувача (ки) освіти _ групи
спеціальності __ ОПП _____

(прізвище ініціали)

Заява

Прошу затвердити тему магістерської роботи (проєкту)

Науковим керівником прошу призначити _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Дата

Підпис

Візи:

Завідувач кафедри

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)

Зразок оформлення титульної сторінки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра загальної та клінічної психології**

Випускна кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача освіти

НАЗВА РОБОТИ

Спеціальність 053 Психологія
Освітньо-професійна програма Клінічна психологія
Робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Науковий керівник:
ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ,
(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)
вчене звання, наук. ступінь, (посада)

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри загальної та
клінічної психології
від _____ 202__р

Завідувач кафедри
ПІБ завідувача кафедри _____

ЛУЦЬК 202__

Зразок оформлення змісту магістерської роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОСТАВЛЕННЯ ОСІБ З ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ.....	10
1.1. Дослідження проблеми самоствалення у працях сучасних вчених....	10
1.2. Індивідуально-психологічні особливості осіб з цукровим діабет.....	17
1.3. Особливості самоствалення осіб з цукровим діабетом.....	20
Висновки до розділу 1.....	22
Розділ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМОСТАВЛЕННЯ ОСІБ З ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ.....	23
2.1. Опис й обґрунтування програми та методів дослідження.....	23
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.....	33
Висновки до розділу 2.....	56
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	65

ЗАЯВА-ЗАСВІДЧЕННЯ
АВТОРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Я, _____,
студент випускник (магістр) заявляю: моя письмова робота на тему
« _____

_____», представлена у «державну екзаменаційну комісію» для публічного захисту, виконана самостійно і без порушення норм законодавства України про авторське право. Усі запозичення з друкованих та електронних видань, а також з інших випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти оформлені належним чином з посиланням на джерело.

Я ознайомлений(-а) з чинним положенням «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки», згідно з яким виявлення плагіату та/або критично низький рівень унікальності роботи є підставою для відмови в допуску її до захисту або відмови у присудженні відповідного ступеня вищої освіти автору такої роботи.

Я даю дозвіл на розміщення електронної копії своєї роботи в закритому фонді кваліфікаційних робіт Волинського національного університету імені Лесі Українки.

«__» грудень 202- року

Підпис

Додаток Ж

Форма подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту випускної кваліфікаційної магістерської роботи
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Подання
голови екзаменаційної комісії щодо захисту випускної кваліфікаційної роботи

Скеровується здобувач освіти _____ до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проекту) за спеціальністю _____ освітньо-професійною програмою _____ на тему: _____

(прізвище та ініціали)
(назва)
(назва теми)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) і рецензія додаються.

Декан факультету (директор інституту) _____

(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті (в інституті) _____ (прізвище та ініціали) здобувача освіти _____ з 20__ року до 20__ року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки (спеціальністю, освітньо-професійною програмою) з таким розподілом оцінок за: лінгвістичною шкалою: відмінно ___ %, дуже добре ___ %, добре ___ %, задовільно ___ %, достатньо ___ %; шкалою ECTS: A ___ %; B ___ %; C ___ %; D ___ %; E ___ %.

Методист (диспетчер) факультету (інституту) _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Висновок керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Здобувач(ка) освіти _____

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

«__» _____ 20__ року

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна робота (проект) розглянута. Здобувач (ка) освіти _____

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту цієї випускної кваліфікаційної роботи (проекту) в ДЕК.

Завідувач кафедри _____

(назва кафедри)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ року 20

Орієнтовна форма рецензії на випускню кваліфікаційну роботу (проект)

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Рецензія

на магістерську роботу здобувача освіти

(назва спеціальності, освітньо-професійної програми)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема магістерської роботи _____

Актуальність теми _____

Наявність самостійних розробок автора _____

Практична цінність і основні висновки та рекомендації _____

Наявність недоліків _____

Оцінка рецензента (за розширеною лінгвістичною шкалою («відмінно», «дуже добре», «добре», «достатньо», «задовільно», «незадовільно») _____

Рецензент _____

(підпис)

(прізвище, посада)

«__» _____ 20__ р

Зразок оформлення календарного плану магістра

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	18.10.21-8.11.21	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	20.12.21-18.01.22	
3.	Підготовка другого розділу роботи магістерської роботи	18.01.22-15.02.22	
4.	Проведення емпіричного дослідження та опрацювання результатів	15.02.22-20.08.22	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	20.08.22-4.10.22	
6.	Подача електронного варіанту роботи для перевірки на антиплагіат	5.10.22-10.10.22	
7.	Допуск роботи до захисту зав. кафедрою	18.11.22	
8.	Захист роботи	02.12.22	

Студент _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванашко О. Є., Гошовська Д. Т. Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт. Волинський національний університет імені Лесі Українки, факультет психології. Луцьк, 2021. 90 с.

2. Мітлош А. В., Федотова Т. В. Методичні рекомендації до написання та захисту курсових робіт із курсу «Загальна психологія» : для студентів підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітньою програмою «Психологія». Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра загальної та соціальної психології. Луцьк, 2018. 26 с.

3. Осіпова Т. Методичні рекомендації щодо організації та проходження науководослідної практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання. Харків: вид-во Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, 2022. 50 с.

4. ПОЛОЖЕННЯ про випускні кваліфікаційні роботи (проекти) У Волинському національному університеті імені Лесі Українки. URL: https://ed.vnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/08/2022_%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%96%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-%D0%A0%D0%B5%D0%B4-1.pdf

5. ПОЛОЖЕННЯ про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-prosystemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>

6. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: Стиль Американської психологічної асоціації (APA Style) / укладач Юлія Юлія Корян. Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Режим доступу : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/16051/19/APA_style.PDF
7. Browner W. S., Newman T. B., Cummings S. R., & Grady D. G. *Designing clinical research*. Lippincott Williams & Wilkins. 2022
8. Jones D. S., Grady C., & Lederer S. E. Ethics and clinical research. *The Social Medicine Reader, Volume I: Ethics and Cultures of Biomedicine*. 2019
9. Kazdin A. E. *Research design in clinical psychology*. Cambridge University Press. 2021